

2023-09-14 Nr. S-054

Susisiekimo ministerijai

sumin@sumin.lt

Lietuvos transporto saugos administracijai

ltsa@ltsalt

DĖL BENDRO TRANSPORTO LENGVATŲ DUOMENŲ CENTRO SUKŪRIMO

Vadovaujantis LR Transporto lengvatų įstatymo 5¹ straipsnio 1 dalimi, transporto lengvatomis naudotis turi teisę asmenys, pateikę statusą ar aplinkybes patvirtinančius dokumentus (pažymėjimus), išskyrus atvejus, kai nėra abejonių, kad vaikas, kuris ketina važiuoti ar važiuoja keleiviniu transportu, yra jaunesnis kaip 7 metų.

LR Seimui pateiktoje naujoje minėto įstatymo redakcijoje¹ numatomas iš esmės analogiškas reglamentavimas, t.y. teisę naudotis važiavimo viešuoju keleiviniu transportu lengvata turi asmenys, įsigydami bilietą su nuolaida pateikę šio įstatymo 5, 6 ir 7 straipsnyje nurodytą statusą ar aplinkybes patvirtinančius dokumentus (pažymėjimus) (toliau – statusą patvirtinantys dokumentai), išskyrus atvejus, kai nėra abejonių dėl vaiko amžiaus.

Tai reiškia, kad **teisinis reglamentavimas numato keleiviui pareigą pateikti, o vežėjui patikrinti konkretaus fizinio originalaus dokumento, kuris įrodo teisę į lengvatą, galiojimą**. Toks procesas, kuris neturi jokio duomenų skaitmenizuoto susisteminimo sukelia perteklinius nepatogumus keleiviui ir viešojo transporto vairuotojui bei sukuria prielaidas neefektyviam viešųjų finansų naudojimui. Poreikį ieškoti lengvatų skaitmeninimo sprendimų ir įgyvendinimo procesų išsamiau pagrindžia žemiau išdėstytos aplinkybės.

Visų pirma, viešojo transporto naudojimo plėtra galima tik jei siūloma paslauga yra kiek įmanoma draugiškesnė keleiviams (ang. terminas “friendly customer”). Vykstanti visuotinė daugelio gyvenimo sričių skaitmenizacija siūlo vieno langelio ar vieno mygtuko paspaudimo principu paremtą paslaugų teikimą. Tuo tarpu keleivių vežimo srityje vis dar turime reglamentavimą ir sistemą, kai keleivio lengvatos pagrindžiamos keliolikos skirtingų rūšių pažymėjimų ar kitų atitinkamų dokumentų fiziniu pateikimu kelionės metu ar perkant bilietą. Kitaip tariant, keleivis kiekvieną kartą turi fiziškai turėti mokinio, tremtinio, studento ar kitą pažymėjimą norėdamas įrodyti savo teisę į lengvatą. Tai nėra draugiška keleiviams sistema, nes vos tik pažymėjimas pamirštas, pametamas, jo nespėjama išduoti ar atsitinka kitas nenumatytas atvejis – keleivis priverčiamas pirkti bilietą už pilną jo kainą, nors **teisiškai lengvata turi būti siejama su asmens statusu, o ne statusą įrodančio dokumento turėjimu**. Tai kelia didelį keleivių nepasitenkinimą, konfliktus su įstatymą vykdančiais vežėjais, o svarbiausiai tolina viešosios paslaugos tekimą nuo keleivio.

Antra, dokumentų turėjimu paremta lengvatų sistema ją įgyvendinant reikalauja papildomų autobuso vairuotojo pastangų įvertinti pateikiamuose dokumentuose nurodomą informaciją ir pagal tai priimti sprendimą parduoti arba ne bilietą su nuolaida. Tai reiškia, kad nors lengvatos buvimas objektyviai turėtų būti siejamas su asmens statusu (pavyzdžiui, moksleivis, studentas ir pan.), tačiau praktikoje tokio statuso vertinimas paliekamas vairuotojo subjektyviai kompetencijai. Tenka pripažinti, kad šiuo klausimu kompetencijos nėra vienodos ir žmogiškosios klaidos galimybė yra didelė ir tai tampa keleivių ir vairuotojų konfliktų priežastimi. Be to, esant įtemptam maršrutų grafikui, detalus lengvatos dokumentų tikrinimas dėl laiko stokos tampa praktiškai neįgyvendinimas.

¹ [https://e-](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/c7970ea1f49a11edb649a2a873fdbdfdf?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=75d30f98-239c-46ac-afb6-6d1c9b5cd7fa)

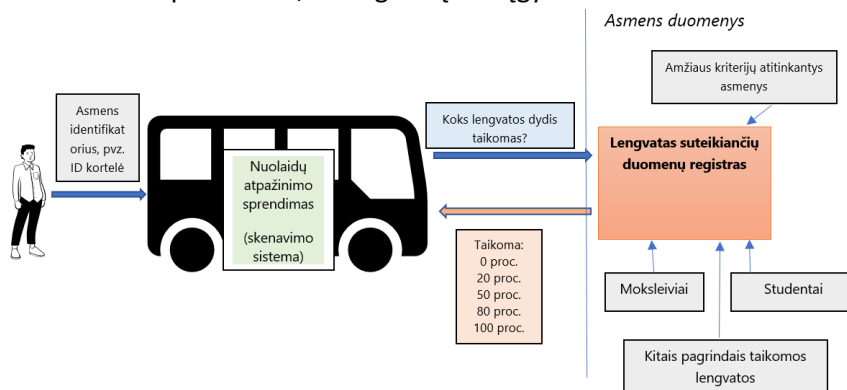
seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/c7970ea1f49a11edb649a2a873fdbdfdf?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=75d30f98-239c-46ac-afb6-6d1c9b5cd7fa

Trečia, tinkamas lengvatų suteikimas keleiviams tiesiogiai susijęs su viešųjų finansų naudojimu. Už suteiktas lengvatas vežėjams kompensuoja valstybė arba savivalda (priklausomai nuo pervežimo rūšies). Tai reiškia, kad šioje srityje turi būti visiškai objektyvus skaidrumas, t.y. lengvatos turi būti suteiktos tik tiems asmenims, kurių turimas teisinis statusas leidžia suteikti šias lengvatas ir jie turi būti identifikuojami maksimaliai skaidriais, t.y. subjektyvią tikrinančiojo kompetenciją eliminuojančiais būdais. Tai įmanoma tik lengvatų patikros sistemą perkėlus į skaitmeninių sprendimų erdvę.

Ketvirta, vertinant lengvatų sistemą, turi būti įvertinta ir aplinkybė, jog transporto lengvatomis turi teisę pasinaudoti ne tik LR piliečiai, bet ir kiti Lietuvos bei Europos Sąjungos gyventojai, tačiau vėlgi tenka pripažinti, kad faktiškai tokia įstatymo nuostata neveikia. Akivaizdus to pavyzdys yra asmenys, kurie turi kitoje ES valstybėje išduotą neįgaliojo pažymėjimą, kuriame nėra nurodytas nedarbingumo procentas, todėl jiems transporto lengvatos Lietuvoje nėra taikomos. Todėl šiuo konkrečiu ar panašiais atvejais susidaro paradoksali ir keleivio nenaudai traktuojama situacija, kai teisinis asmens statuso buvimas nėra įrodomas turimais dokumentais ir asmuo negali pasinaudoti lengvata, kuri jam priklausytų išsprendus statuso identifikavimo problemą. Kitaip tariant, šiai dienai keleivių lengvatos taikomos teisinės formos prieš turinį principu, o ne atvirkščiai kaip turėtų būti elgiamasi teisiškai tinkamai ir svarbiausiai draugiškai keleivio atžvilgiu.

Visi nurodyti dabartinės lengvatų sistemos probleminiai aspektai galėtų būti sprendžiami numačius teises galimybes sukurti valstybiniu lygmeniu valdomą duomenų apie asmenims taikomas lengvatas registrą ir suteikus vežėjams teisę gauti informaciją apie keleiviui taikytiną lengvatą tik pagal vieną identifikacinę priemonę, pavyzdžiui, ID kortelę ar išduotą QR kodą.

Preliminarus sprendimas, kuris galėtų būti įgyvendintas

Įvertinus nurodytas aplinkybes, siūlome įvertinti galimybes inicijuoti LR Transporto lengvatų įstatymo pakeitimą, įtraukiant nuostatą dėl transporto lengvatų duomenų bazės sukūrimo ir veikimo. Taip pat siekiant įvertinti tokio sprendinio technines galimybes, prašome kreiptis į Valstybės duomenų agentūrą ir kitas institucijas, reikalingas šiai opiai problemai spręsti. Manome, kad bendros diskusijos organizavimas ir sprendimų paieška galėtų sukurti darnaus judumo ir viešojo transporto prieinamumo keleiviams sprendimu, kurie eliminuotų dabartinės lengvatų sistemos esmines problemas.

Siekdama draugiško transporto keleiviams plėtros, Lietuvos keleivių vežimo asociacija, yra pasirengusi padėti ir bendradarbiauti.

Pagarbiai

Prezidentas

Gintaras Nakutis